לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, שנסס און קולטור.

נומער 12 (תשס 195) דרייזנטער יאהרגאנג דעצעמבער 1952 לאנדאן

ריזאנטירט פון א. נ. שטענצל

אינהאלט:

בלעטער פון דער געשיכטע פון
אלגעמיינע ראל ..... שמואל מדינע
דער ביבליאטעק הרמבי אינדיקעטס אין
שטאמבול דער לבוב־ליטבע פון דער
רבנים, פאר דעם אינטערעסאנטסטן ..
ד״ר בנציאנס פון תורה (בעלי)
ד״ר יעקב ר׳ מיטלמן
מ מבר־מרדכי ..... א. נ. שטענצל
הבטבילקע (ליד) ..... מ. קאלוד
מ בם אין ישראל (דראמאטיזירט)
מיכאל הלבערשטם
פאר די שטעדטן און דער מדינה־ליטבע
הבא מיל דער
מ דעמאנד ..... בנים הקיסר
ביין שאנס שריב (ליד) דאר בלעטער
דער מיאנטר ליגט אז מ בם הקיסרים
אליהו אפלבאום
פון אנדערע דעמאלטיגע אין אמריקע דאר
ר׳ בעסאר

די יעמענישע

בלעטער פון מרדי (מאנאלאגישע דראמעלע)
ייחוסים מאנאלאגישע ליד
מ. דער שלאן אז דער־הבטבלעד
מרדכי יעקב פון לאנדאן
דראמאטישע ווארט
די יידישע דראמאטישע שכבה אמריקאנע

פרייז 1 שילינג און 6 פענס

אבאנעמענטפרייז 10/6 פאר א יאר

אין אמריקע 5 דאלאר א יאר

By Appointment Dealer in Antiques to H.M. Queen Mary

CAMEO CORNER

Just a great demand for old jewels for Home and Export. Trade and is in a position to give good prices for valuable Gems and jewels of every kind.

26 MUSEUM STREET, LONDON, W.C.1

Museum 0431

CLOSED ALL DAY SATURDAYS

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT — EXPORT

518 Lea Bridge Road — Leyton, London, E.10

סוף הדרגה מהמאגנס

בן אורי, 14 פאשעטאן סטריט ד.ב.

הנמאב דעם 30־טן נאוועמבער, א פריטאג

דאס שאפן פון משה קיבר

ר׳ ד. פיין שלמה אויערבאך ר׳ בעסאר, נפש הנבון, דאל מרדכי, א. א.

פארין: א. נ. שטענצל

צו אלע אינטעליגענטע יידישע לעזער

לעזט דעם בוך דאס אז אזא דערמאנונג

אין שטורם

א דעמאנסטראטיוו פאטריאטישע אז דער חוכר יידישער ארבעטער באוועגונג נעקעמפט פון רודאלף דאלגוף. דאס דאס דערפאלגרייך אין לאנדאן א יידישע פרייהייט. דער בוך איז פון בי באקומען אין אלע בוכהנדלער ווייז. מרדכי הלל אין די

22, GRANWICH ROAD, N.16

מרדכי

Published and Edited by A. N. Steenzl, 17 Dolphin Ridge, Colchester Street, London, E.1, and printed in England by The Aerial Press, 159-161 Cassell Road, London, E.1

לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 12 (קעגן 155) דרייצנטער יאהרגאנג יעזעניבער 1952 לאנדאן

ביים ווייצמאן־מעמאריים אין אלבערט האל

דין טרויעריגן מיטן שיינעם —
— שטענדיק בייסן אונז, ער לעבן.
און דעם אייביק מיר אונז לעבן!
ס'איז מיר, דאס דאס אונז א מדינה נעבנבן

גם אין מיר, מיט קריאנבנגס ביסן
יאגן דאס מיר נליח אונז אייבנקליבן

דעם ריח הטרים און אונז אריינבנלאזן
ביין לעבנדיגן בלוט דאס אונז מאריאן
דין נשמה, די חיליקע דעם אייביק לעבן
מיר לאזן דין מאלץ א מדינה נעבנבן.

שמואל הודייס

„פריינס פון יידיש לשון"

דינסטאג, דעם 16־טן דעצעמבער, 7.30

אין שולער האל, שולער סטריט 1.8

א גרויסער חנוכה באנקעט

מיט לאסקעס און פרייטשילער

א פייערונג בעם אפשלוס פון אונזער קולטור־עגזיסטענץ 1952

עס באטייליקן זיך אין שטעם באזאנדערס דיגנעי און אקטיאר אין אונזערע

בעלינטע דעמאקראטיע

ד' שיילער א בילעט.

דעם פארזיצער פון ליטעראר „פריינס פון יידיש לשון" יעקב שיילער

דינגען מיר אז דיין טרייע געטרייען־טאג אייגענטליכס אין כוח אנגעזיין מיט

דייטשרדיקער קולטור־עגזיסטענץ.

„פריינס פון יידיש לשון"

און „לשון און לעבן"

„לשון און לעבן" אין געפאר!

פראי מיט טיל באטייליגן דאס דער קאמיטעט פון „פריינס פון יידיש לשון"
אין געפרוגעגן זיך צו דיסקוטיר צו אלע לעזער. אנגעגעבן אין בעזיל פריינס פון
דעם יידישן „לשון און לעבן" צו דאנקען די פינאנסיעלע קריזיס פון דאיטן יעזע־
נאל דעלעגאר בעזעגן זיך אין אן ערנסטער קריזיס פון אנגעבעלער לאגע.
דער קאמיטעט אין ארבעטיגט אן אלע מיי דעמען דאס יידישע דאס אין
דייליק אין קיינער דעלן נישט דערלאזן דעם אנטפערנונג פון דעם אייגיגן
יידיש דאס אין עגזיסטענץ.
איר קענט העלפן אויסבזיהלען די עקזיסטענץ פונם יעזעניל דורך פאל־
נעדיגע מיטלען:

1) צו שאפן נייע אבאנענטן.
2) צו דערן פרעמדלידיגע פון אונזער ארגאניזאציע.
3) ביישטייער דיפיל מעגלעך צו אונזער „פאנדיגן קרעדיט פון"
4) אין אייגענען אייגער אבאנאמענט די אבאנענטן דיי אבאנענטן אין רעגולאר.

דערלאזט נישט דעם אונטערגאנג פון אונזער יעזעניל!
באלדיקע הילף איז נויטיק!

די נעמען אין פונם פון ביישטייער צו אונזער „פאנדיגן קרעדיט" דערן
פארשטעלטע דערן אין די קוטקערג נעמען פון יעזעניל.

Leshn un Leben, 17, Delamere Bldgs., Collingwood St., London, E.1

פארן קאמיטעט:

ב. רוזין, דאס. עקזיקיטיוו

דער ערשטער יידישער פּרעזידענט

„אל מלא רחמים"

I

איינמאָל האָבן מיר בײַם הערן בלויז אַ הבטח־לעבן, אַ כאַראַקטער־שטריך בײַם דערצײַלן קומט — אַ הבטח־אויפרעכט! און עס קאָן קיין נעמען זיין אַז מיר זאָלן אַז מעלייזאַרס, נישט נאָר אַז האָבן פאַר זיך דאָס נאָמען כאַראַקטער, נאָר אַז שליחן דערפון נעמיטלעכע נעמענישן — דאָס קומט מיר אויך פאַרנעמען דאָס חשוב קליינע אויף די הבטח־דינע — נעמלעך.

מיט אַ יאָר צוריק, נישט לאַנג נאָך דער באַלאַנט־דעקלאַראַציע, האָט דער דויטשנאָר נעהאַלטן אַ רעפעראַט אין אַמסטערדאַם. דער נעהאַלטענער האָט אויפגעזאָגט אַ גאַנצן נעמען נעפאַלן אויף דער עולם נעפעראַט. אויף דער נאָלעניש אין דער עולם נעפעראַט אויבער אינדעם „המים אמרי", און פון דער כינע אויפן הער אין די אָנעם דאָס קול — אין האָב אויך דעמאָלט דאָס רעדנער נישט נעמען! — דאָס שטאָלץ קליינקייט. דאָס הערן־דעקלאַרירונג דיקטאַטאָר. דאָס האָט נאָכאַמאָל אַנגעגעבן מיט יידישלעכן טאַכאַלן, מיר אַ בליק אין עס פאַרוך דורך די אויפגעפלאַמטע הערצער: „איך רעד אין דער אַמאָס דו יעדער נלאָז־שליחער אין נע־ בלידן נעמאָרן. דורך דעמאָלט בײַלעכער די נאָרע העלם קומט" — —

אין נאָך נישט נעפער אַז דער אַמאָס בײַלעכער אויפגעזאָגט אויפן טאָגאַר אין דערגרייכונגען. אַז מען אין יעדן — מען אין נישט נעפער קיין דאָרן אין די אייגן מיט די אַמאָס: מען אין אַ אַלאַקער־שיפער אויף די ברעגנדיקע טיטאַניק־אויפהיט; מען כראָנט אין מען כראָנט אין מען יעדן נישט אַמאָס.

דאָס עראָטאָר־שטאָל האָב אויך דיר. דייטשאַנען נעהערן. דאָס אַנדערע נאָל קומט נעמען אויבן אין דאָס נישט נעמען נעמען דורך קלאָר נעפעלטענע גלעטער דאָס די נאָנעע העלם קומט דורך דיי־דורך אַמאָס־דיקע טרעפן. די אַלען אין אַלען אין די נאָנעע העלם דערין מעגאַנער דאָרף — —

אַ יעדס בײַנען יעדערס בין אויך נעפעראַנען אין דער דיקעס אַלעס שוי. דאָס מען דאָס נעפאַמען די דערנאָך נאָך די יעדס אַלעס קומען!

דאָס דער חוק אין כנענען דאָס דאָס „אל מלא רחמים". דאָס אויך נישט נאָר אַמאָס־נעפאַנען דו אין דאָס דאָס רחמנות — — — עס דאָס נעפעראַנען אין מיר אין נעמאָנען אין מיר דיי אין אַ פעלטערן מיינונג אין די טרעפן דאָס דיך נעמאָנען אין נעמאָנען — — —

אַמאָר אַלעמאָל דאָס אויך נעמאָנען אַמאָס אַלעס דורך דאָס מיינונג־אָנ־ אויך נעמיינטע אַלעס. דאָס דאָס אין נעמאָנען אַלעמאָל אַלעס דורך דאָס מיינונג אין אַמאָל. אויך דאָס אויפגעפיכטן דאָס לאָז אין נעמאָנען דיי. דייטשאַנען אויפגעזאָגן אַנדערע אויך קדום אַז „אַמאָס־ מאָר" מאָרן „אל מלא רחמים" — — — —

נאָר אַ שוי ישראל קאָן אַזוי נין. דאָס נעמאָנען דאָס כוח דעמאָלט אַזוי אַז נין. דאָס נעמאָנען אויפן דאָס „אל מלא רחמים" אַזוי אין די אייגן אויפן אַזוי אַמאָרייטיק אויפגעפאַרטיקונגען. אַזוי נעמיינטלעכע נעמענישן טאָר

נאָמען אין דיך — אַז אויפגעטייטשענער דעמאָ נעמאָנען אין אַזויפן אַמאָלעם שטיקיק דאָרטן טריפן אין נין בכיטל כלפי מעלה — — — עס אין נעמען אַ טרעקלעכער טראָם. אינגאַר אַז אין אַלע דערגאַר מיט אַכרוחמיקן אַזוי. אין דאָס מיט מאָרגאַרעטן יי אַמאָס אַ ווילגערנס נעמענדיקן דיער. דאָס טייל פאַרדאָסן אויף דאָס רעלען אין די דערית דערדיף — אַ טרעקן! אויפן אין אויפן אויף דער בעדיפדנס. די לאָנדאָנער מאָר. די אַלע לאָרדס. מיט דאָנעלען נראָאָס. די נעבעבריק. די יהודיק דאָס מיר אויפגעזאָגן.

אין דערנאָך. נאָכן „אל מלא רחמים". דער טויט. דאָס אַז אויפגעזאָגן באַנען! נאָר אַזוי דאָס נעקענען אויפגעזאָגן אין מיר אַ נעראָנגעגעבער אין די יעקס מילדן. אויפגעזאָגן אין אַמאָל. דאָס אין דאָס דער דער פרעסער אַרבעדיקנס פון אַ יידישער מדינה דאָס דערנאָך אַזויק אויפגעגעבן נאָר אַזוי אויפגעזאָגן אַזוי.

דאָס דאָס דאָר נעמאָנען אַ בעמעלך רחמנות!

II

פעלד־יעראָם מדרן אַז פאַרפלעכטענען אין דאָס מיר דער דערן אַמאָרדיק אַיינען בעמען מיר אויף מיר אין דיך טראָגעדיקע אַיינען אַזויפן — —

עס דיינען אַנגעמען יעדע דייטש דאָס דערן־דערנאָך. אין 1940. דער פלי־אַנגעס אויפן דאָגלדיקן באַמייטיקן יסראל. אַזוי דיינען אַמאָרדיקן מרקעדן נאָכראָס. אין מיר יודן. דאָס דערנאָך אין קנעלדאָר. דיינען נישט אַ פון דיינען נעמען אַמאָרדיק דיק אין ברעגנדיק באַמייליקס. די די אַקטיוויק קנעמאָר אין דייטש אַנגעפרעמדן אַמאָרדיק.

מיר בעקאָרגענע אַיינגעגעבן אויף די טראָגעדיקן אין דער טעלעפאָן: יין גלעזער אַרבעס. דאָרעס. דאָרעס־בילדער דאָס פאַרגעדן דאָלגע בלעטער: יין אַמאָרדיקן קנעלדאָר. לאָרד מאָן נעמאָן. באַגעגעס דיינע אויף קאַראָנאָ נאָראָן. אין דאָס דאָס אַזוי אַזוי נעמאָן אַ מאָרדיק!!

די פאַלעסטינע לאָנד אין דעמאָלט נעמען אַזוי — אין אויך דער פרעסער זכרון אין די נעמענען אין מיר אויפגעלט — אַז אַלע יידן. אַז אויפגעגעבן אין נעמען אַ מאָרדיק!!

אַזוי אַמאָרדיק לאָנד אין דעמאָלט נעמען אַזוי — אין אויך דער פרעסער אַמאָרדיקן אין אַמאָרדיקן אין אַמאָרדיקן אין

צו שטיין פון באַטייאַטונג נעקאָנגל האָט ניט אַז אין אַרץ ישׂראל. אין קליינ־
טאָן דערקלערט אַזן: „מיט די קעמפער. מיט די עקסטרעמיסטן. מיט די
בייזוגיס".

נאָר ווי דעמאָקראַט האָט קליינבאַום נעבויט פאַרלאַנג דעם זאַל. ווייל צו־
האָט נעלאָזן אַ באַנוץ צו מאַכן בײַ זיי. ווייצמאַנען. העלבער האָט דעמאָלט גע־
חידוש אין לאָנדאָן. טרעפן אין פאַרבינדונג. די דער אַראַבישער אַרבעטער אַרבעטער
פון דער ציוניסטישער העלבער־אַרבעטער. אויף האָט מיטגעגעבן קליינבאַום די
ביכלעך אין די הויפּטן פון עולם צו דר. ווייצמאַנען: אַז ניטאָ לאָזן הויפּ אַזאַ
נעמען אין צו הויפּ ווען דער מלחמה־אַרבעטער פון באַפרייען אַרץ ישׂראל.

אַז ווען דעמאָלט נעמען אויפן אַזן „מה שלא ראה יחזקאל בנבואתו ראתה
שפחה על הים"! דער מאַכאַנאַלאָגיע פון דער ווייטער נאָלה האָט נעגעבן
אַזאַר די אויגן אין דאָנע דיאַלעקטיק העטערהיטים. דער מאַרש פון די דעמאָ. ווילאָ
קרוטים האָט נעמולכט אין אַנוועדע הערבאַר. אינבאַר אַלץ פאַרבאַנד ווען. אין אַלץ
פאַל־נעפאַלטנע שיטן האָבן די רעפאָרמלער פון די ווך נעגעבן דו די הערלוך פון
דער באַפרייאונג—די נעדרי האַמחה כאַן האָט דערקלער אַנגעוויזן אַז קיין
שטאָלץ אַזן מעטשן דורך יאָנע נעפאַלטיקנע נלעזער. האָט דער ווי פון פאַרטאַר
האָט האָט ווי נעפאַלטן.

* * * * *

אויב דער קרעטער אַרבעטער פון ישׂראל אין ניטאָ נעקומען אַז קבוצה
אין ירושלים. אין האָט מסתמא נעמען ווי לעבעדיקע ווילן: אויב די מקומות
הקדושים נעלאָזן ניטאָ אַז דער שטאָט ירושלים. אויב דער זיי הערדיק אין אין
נלות. מיז דער קול ישׂראל הכבוטרוק דאַרטן אין ווי הבר. אַזעלן פרוזדור. האָט
פרעם בעם פרעקלן. דר. ווייצמאַן אין אַ נרעסטרעקי ווי די אַ דרעכטאַנטלער. אַז
ירושלים וואָל אַזן. חלילה. נעמען ווי קלעבער די ווי ווי כעמיסער אַרבעטער
אין רחובות. אַזעלן ווען ווי כעמיסע דערפאַרהאַנ אין נעמאַכן דער הנה בי
באַקומען דעם האַנדאַל—מעגלעך אַז ווי הויף אין רחובות אין מער אַזאַר אַזן
די דער הר־הצופים־אַנטלאָפן—דאָס זאָל

דר. ווייצמאַן נעמער נאָר אַז יאָנע נרויסע בעזיעס. אַז יאָנע אַרבעטער
פאַרלאַנגען אין אַרץ ישׂראל. דאָס הייסט דאָס אַז מיטן הר הבית — קי. דער
הגלות מיטן נעגן־אַנטאַנאַלאָנ. אין ניטאָ קיין נעמאַכנער צוגעסן. ווייל בײַן
דאָס אַ ווייטן אַזעלן אַרבאַנדיקן די טראַנדיקע טליעגע. אויף ווען
ביידע אַנטלאָן טראָגן אַזן עוועקע נאַלעכע אַנאַלעגן די מצא אין דער נלות
ווייטן. אין די „מצא־הגאולה". דר. ווייצמאַן ווייטער אַנאַלעגן נאָנ אַזן דיך
נאָר אין הר הבית! אין ווי אין דאַנעלע ביים הבטחאַן אַנגעוויזעטע
אויפן הר־הצופים . . .

נעשטאַרבן אין דער קעניג—לעבן זאָל דער קעניג

דער אויבאַל פאַרבאַלאָנ אויבעטיקן אַז תקון דער פאַרבאַנדן אין
ישׂראל. אין נעמען מער ווי אַז באַטייטן—אַ מעגטע. אַ ווי. העלבער אין אַ

הר־בדיא אין יאָר נעזיי. דאַלט באַמת נעמען דער דער מעמעטער אויל „מאַר
דער אויבעטעלערלעכער מעמן דער הנקלהי. „דער בריח התיכון" אַז באַראַנגען
דעם בעפאַלגערונג ביים ישׂראל. אַ מעגטע דאָס אין אַ נאָט. דר. פרעמעמאַר
אויבעטער. פאַרטעריס מעמעמע אַז דאַנעלע. דר. קע אין דאָס דיכטיק. אַ ווי
אַזאַ דר אויבעטער. אַז מיר ווענען אַז דאַנעלע. דער דאָס עק אין דאָס ווי
קע אַזעלער אין ווענען אַ דאַנעלע אַז ווילן אַז באַנעלערן אין אויבעטיקן
—קע דאָל נאָר ווענען פאַרבאַנדיקע ווען אַזעל יאָנע מעמע. „בעזעמער אַל
קרים בן אבילים התריבה את ביתו".

די בעשטער־קאַמעראַנ". אַז נאָט נאָלעכן. מסתמא מאַר ווענען „ווענען
פאַרבעזעמער אַזעם „אַזעמאַר". דאָל ווען פאַרבעמלאָנ מאַר אַ ישׂראל־פרעדיקאַנט.
דאָס מיך דערבאַנען דאָס בין נאַנען דאָס מיר אַזעל אין אַ תנחומ־נאָנ
דערבעלילה: בעזיי קאַמען אַזעלן אַנאַר. ווים בעגאַנאַנען דיך אויבער אַ „נאַנ־
אַנאַלע דער קנעכ אַרבאַ. אין דער קרעמעמע אין פעמעמער אין די קנעכ אַזע
ווענען נעמענען. כאַנאַ אַ קאַנאַ אַ קאַנאַ מין אַ הערעכן נעין נאַנען דאָס נעבעכנען
מאַר נאַנאַ בעמאַנ בעמאַנים ו אין ליינען אַזע אַרויף אויען מאַר־בעקאַ אין קעיינע אויע:
„בעמאַ בעדים קיזל ד".

אַזעגים מאַרן דאָר ווענען נעמען. קין בליינע „קאַמעמער". דאָרים די
קאַנ אין אַזעמ אַרבעם מעמע מאַן: אויך דר. נאָלדמאַן דאָס דיך אַזעמאַנאַנ מין אַ
ווין דער אַרבעדיקעמ מין ישׂראל.

מאַר דעם אויסדערוויילטן

מסתמא. די הורא־באַמבע ווי אין נאָר ווענען אַנרעמעמע
אין ווי מין מאַר אויר לעבעם מאַרטל נעמינען.
אין אין ישׂראל. בלויז דאָס נעד באַנאַנדיק
דאָס מין אויר דער נאַנעער דאַנעלע בעדיקע.

אין קעמען אין ירושלים. דאָמער דערעם דאָס שין.
אַנרעמעמעמע מאַרטל מין אַ לעבעמער־אַנאַנ
אין דאָס ווענען דער אַרדיק מעמע מין אַל ביי
מין אַלע אין־מעמעמע דאַנעמע ווענען —

דאָס די קריד אַנעמעמען—ווי מאַנען אַז ווין.
אַנרעמעמע אַלע מעמעמען זאָל מאַנען דער
די מאַרטל „לאָזן עולם בעלעמע שדיי.
אַנעמעמען מין יעדעם אַרם די מרעמין — —

— —

מסתמא. די הורא־באַמבע ווי אין נאָר ווענען אַנרעמעמע
דאָס מאַר נאָר ווענען נאַרער דעלע מיט אויר מאַרטל — —
אַז מין שין די מרעמין מין בעלעמע בין דער מרעמין
אויבער. דאָס ווין מאַנען בעלעמע דעזע נאָר אַנרעמען.

דר. יעקב י. מייזליס

די געשיכטע פון חנוכה[1]

הערך פון אונז הערשאפט דיך דאס ניסן א חנוכה אבסאל אין דער הויט. אין די יידישע קעמפן און טעמפלען, ביז דיך שטילער יום־כיפורים און דעם באר־זונדערן יום־טוב דאס דעם באשיידענעם חנוכה־ליכטל? עס איז נעווען א פאלקסטיפ לעבער יום־טוב אין דעם נס חנוכה. פון דעם נס פון קיינל אויל. דאס דאס נעוויסיס דאס הערץ און אויפגעריבן דאס נעמיס — א שיינע, הערציקע לער נעמען פון דער אבשאליקער, הייליקער צייט? דאס ביישפיל לייכטל איז פאר אונז נעווען פון דער מיסבאל אין מיי דער הכנס פון דעם יום־טוב. פון נס חנוכה עס איז נעווען א קטיק פון אונזער יעלם. פון אונז יעלנטס. פון אונזער גלויבן און דאס. אזוי דאס מיר נעלעבט הונדערטער יאר מיט דעם טרוסט נס פון די חשמונאים און מיט א שיאכער פארטעלונג דעם דעם. דאס דאס דיך דעמאלט פארלאזן. דאס אפילו דאס דיך קאפ דאס אויסגעריבן דעם דעם דער עס הייבן נעווען די העלדישע חשמונאים. דאס דאס נעטרים אזא פארפרייטלען דאס פון „הייליקע קטנים א לר". דאס פארטריבן דעם שונא אין אפגעריסקט דעם דער הבית־מיקדש פון דיין הייליקסטס.

הייט אויך דער תלמוד אין דער נעווען נאר הייליק צו דערציילן דעם יעדער אויפגעפיטערטער ביים. דאס דאס אבסאל נעלאזט אויפגעריידט א קטיק ביישפיל אין נעטריאנס באפרייאונג פאר די יידן אויף לעבנס זיכרון. דאס דאס א מגילת אסתר אין הניר. אין אין תלמוד א נאנצע מסכת „מגילה", אין דן בעהייבן די כתבי הקודש אין דן אין דער תלמוד שטיר לעגענדאר דעם חנוכה נאר הייליק פארבאן. דאלגן מיר דיך נעדאנקט נאר מיטל דיין אויך דעם תלמודיסן באריכט דעם דעם. די חשמונאים. דאלגן מיר אין דער אמתן נאר הייליק נעווען. דאס עס אין דעבאלט פארגעלטנען. הייט אונז דער תלמוד דער נאר בי דערציילן חנוכה כיאן. די באלאנגט מקטה. ביזן קיינל אויל. אין דאס נאר בהגלות התנאי. די ניסים דאס אין נעווען אויסן. בעלינ דעם דאיקען נס דאס מיר בעתן נעווען בי ביישפיל אנם מנו חנוכה. דעם יום־טוב אין דער באגיאנג פון מנוס אזוי באפריינען בית המקדש. מיט לייכטער דאנג אין דאנק. לייגן פאלק אין דער תלמודישער מעמה דער טאפ ניסן אויף די נאמענס פון יהודה המכבי אין הייגן העלדישע ביישפיל. נאר דיקא אויף דעם חנוכה־ייטאל. באלייאפ פון אין דיך נעווען בי פראגען חנוכה. ניט ליבן אין קייטיר.

אין מעגלעך. אין אבסאליקע יחידות יאלן ניסן. דאס דער דערציילן דעם דעם נייטען באפרייאונגס־קאמף פון די חשמונאים. די די קעלדנען לאמאר נייטע קדושה. דאס קליטערן אין דער שיינער. האריזאנט לבנדיג פון קייגל אויל? דאס דאס דאס נעווען עבנם קאמף. דאס דאס דיך הבטחלן נעטראגן די א שטרעבן. הייגן פון אין עץ לאנד יהודה בעם אנדערן. דעם די מעגלעך דער נאריאנל

[1] נעדרוקט פון „דר אמבאנד" פון

פון העלדישקייט. דעם יעדע אלאנגעריקע אפטרעטן. דאס דאס בעם אויבנגע־בעגלט דער לעבן אין דאנטאין דעם בבוד פון פאלק. פרייזנ די לעבנדיג אבער דעם דעם אלעם דערציילן אזוי באריכט די הייליגע בוכער פון די חשמונאים.

יעדן. הייגן בדר. דאס פון קרעמנים אן נעפרייען נעפרעגטע. בים אין דאס לעבן. מען דאס דאס דערציילט אלץ. דאס דאס אפטרים. פיזעלדער אין בים א גרויס מער נאס פון רעליגיס. דאס טאנצן אין דער אלטער ביים נעבלעם א דייטע יידישע הייסטאריאגראפיע. דאס דאס דיך קנעה שם. נעווען אין דער קיילטער ווצלם. דעם דעם דאס אין עדות די אויבאפליקע הייליגע הייסטאריאגראפיע קאפטלעך אויבנפארטעדעם ביים לעבנדיגן. רעליגיעזע שיילדערונגען בין נאר. דאס דאס דיך אויפגעהיבן אין דער תנ"ך־לעטעראטור. די קונאם פון שרייבן נעטע אין פאלטיגע נעפרעגטע דאס יידן אויך נעשטן באלעבן אין דער ביים פון בית שני. אויך דעבאלט דאס דיך באיריין הייסטאריקער פון פארגאנג. ביישפיל די נעדערים אויך דער מחבר. אדער די מחברים פון די סדרי המשנאים. בעיקר פון המשנאים א. דאס דאס אזוי נעקנבן א נעטייל. אויבנגעטרעטן אין רעליגיעזע שיילדערונג פון דער נייטער אויפגעטרעטענער ביים פון די חנוכה

פאריאגס דיגען אבער די הערץ. טרעפן דיך. נעלייבן אויבגעגאנגען. פארי דאס דאס בען דעבן די בעטעמער נאריגעס נעדוגמס! דער קנעטער אין. פון א ריי פעריים פון בחכמים. דאס פיל קענען די ביים דיגען נעטס מער. אין דאס דאס דאס נעלעבט אין נעגאנגען אין דער קילטערלעך בלייבנען פון בית שני. דאס דאס אין א פאנטעדיקער ביים אפרעטפאס בי בייזיס. בעי דאס דאס די פון נייטס אויסנעגעבן אין די כתבי הקודש אין די דיגען פארבלייבן אין דיגיגן פון הייל. די הערן דערפאר אנגעדיגן „בסיים הנסים". עס אין די אפטריגע. פארבאר נעבן יידישע ליטעראטור. דאס א דיר פון פון שטרעבנג אנגעארן דאס פארגיגן פון דער יידישער כאס. נייגן קיין קלענערער ווי די בעקנאם. דאס דיך דיגען אם דער ליטעראטור אויסגעגיגן ביים דער נאנצער שטרעבנגיגס פון דין. אז דער עס ליגען די פעריים הבכים דאס נייגן קיין חלק אין עולם הבא (מנחות מ"ג). בדאנקען ביים דער אנדערער ליטעראטור דאס דיך די פרי הבכורות אויבנגע־הגן אין ייגער. נייגיגן לגיגן. אין דער נייבעגער בעגל דיי נאנצע פגבי הקדש אין די פעפעדיגע אפפעריגע ליטעראטור. דאס פון אין דער ביים פון בית שני אויבגעלעבנגע אויך ביגיגן אין א דאנק דעם דיך דערהאלטן בין אויגן דייגטיגן כאס.

פאריאגס דיגען דאס אם די פרי הבכורות נאר אזוי אויך דיגנען? פעגיגן דייל אן די דאלגן ביגיגן נאר הייליק נעווען פון יעגער. נייגער. ביישפיל ביים פון די מכבים אין דיגען נעזאגנות דערציילן די. ביגער. נייגן. בעגן בעגן א לעבנדיג. א שיגנע. ליבלעבנע מעגנה פון „ביגיגים הגם בגגן הזה". (פון יעגנע בגגן אין דער ביים. נאר די גיגן פאפגן. די אויבגעגעדיגטע נעפעגיגיגן. דאס דאס דאס בעים בי דעם באפרייאונגס־קאמף פון יהודה אין דיגע בייגער קגגן די פייגע אנגעדייגער ביים דער אלגעגעגיגן קגגיגן אנגעלאגן. דעם מערגיגן. עגיגאגגע

(דער הערלעכער), לאמיר נעמען דאס ספר הסכומאים א. דאס זעלבע אזוי ווי
דערמיט לעבעדיקן. באפעלדיקע ווערבונג פון לא נידליכקע שרה. פארהיבנדיק
פון דער דערמיטונג פון פון דאס רעכט אנטיפאנוס שון פארבוינגנדיק. ביטנו. ברים פון
שכנעז המכבי (נפון לדז בין 14) פאר דער חיבוכלמי. עיטנו. מיר הערן פון
בדרות. אין פארבאלגונגנ פון יידן. פון פארלאזן פון יקנע. דאס דאגן אויפגע
קליבן צו ביין אויף דאס לייכטערן הגע פון אפיטיליפערן. אין נבדר. פון אפוזנ'
דערן דיך פון אינגנעם פאלק. אין ארבערגנמנן. אין נאנגן דאס נרייכטן פערי
בער לעבן אין דיין קיליפר. כאלו אז דער הר הבית. דער דעליטערער בעטפער
פון פאלקס'לעבן. נפוקארן דער נעמפל פון נרייכטן נאס יקאנס בון אליטפ. אל'
הייבנדיק דערקים א הקטה פון כאפאלער הערלעכקייט. הערן מיר לייפער דיר
פתחיהו דער הסכומאי פון פרדיקן מיט ריינע ין אין א קליין הייפגלע פון נר
שייגע. אינקערינגנגע אפלקס'נעמפל דאבן נעמעקלט דאס ערטפון דאס עלזנגנ'
נעם הייבערפטפגר דאס נעמפל קריינן. ביריאן אין דערפיט בעפעזן דאס
פונק פון מיידה. אין האפנגנ. אין די הערפער. פון פאלק. מיר הערן. פון די
פלחות. אז נלענגערליקע ווינ פון די מכבים קנגנ די בעפעיקע חיילות פון די
מייפער. פון יחיאל המכבים מיט. די באפייאנגנ. פון לאנד מיט צום מיט פון
שפעזן המכבי. א נבריפער אין נעפנטיקער ערטפון. דאס אז נבפאלן א טרבן פון
הערנפלינטערקיט אין מאלקיט. נם אז אנד אייס נבערגן נעלייגנ דער יפיר
נאר א כאביינער אין פארלעכער יידישער מיריגע אנגעפר די הסכומאים.

דאס אז אנטנ. פאלנטיפע נעריבנע. אין נינפנ. קיין מעגנה נטיפ. נם אז
פטרקנגנ. דאלנגנ נעריבנע הערלעכע'ערלייטנג מיט א נאנדאפל'פאלינערער נפנ'
דנגנ. נם אז די נעריבנע פון דאס נייגיגן כאפיי'אנגנ'קאנדי פון די מכבים.
דאס אנעגנם מיט נאנדאפל פאפאס. אין פונפלגנר. ערלעכער הערלעכקייט.
נם דאפנגן אים נאר אנגנערע אין יבנע ליינע פאפיי'אנגנ. די נבעריינע ידיד.
דאס נעמגן דיך פארפיידיגן דאס כבוד פון פאלק. מיט נדיגן מוד. אין מיריה'
נעם. אנגאר אז אנגעבים נז פערין. נאנם דאגנ. דאס מיים אז אין הערלגנ.
אנגער די נבפנגנ ליינגן א אייפגנגנ פון קלונער מיריפנגנ. אין די קלונגפנם פון די ערלגר.
נם דונם די נבדיה. די מיריפנגנ נגם פאלק. אין די קלונגפנם פון די ערלגר.
די נייגיגע חילות פון די מיריגר מיט רינגיגע פאנגערס אין עלנגפאנגן דערן נר'
קלאפנם פון א קליין הייפגלע ריין א דאנק ליגר פאפנגיק אין אינדרפיר'פאפנגנ'
קיגם אין קאנגר.

אינגפלנגנם בין נאר ריינגן פאר אנגנ א ריי פלונגר'דאפלנגנם אין דינ'
לאנפאנגיגע אנגנ פריין. דאס דאבן ליך אינגנגלינן אין הסכומאים א. אנגר
הערן מיר אין קאנ. ד. פון א פריינגנפנם'אפנגר. ערינגן א מרינגנגער כיח מיט א
הסכבי. רדים אין ערין רעפאלן נערנגן. א מרינגר. מיליגנגיגער כיח מיט א
הערלם'נאנם פנגלינן. דאס אין הנפנע דאבן ליך דאגיק נפפלם אין די נבינגן
אין מיפלנגנגן יב. נם אין א פריינגנפנם'אפנגר. ערינגן די ערדי מיריגר
אין ברינג נאפנגיגן ליך קנגנגיגיק נז הערלגן אין נאל פון א נלחמה. נם אין
ערינגן א פאליגיגער שריאנגר פון יחיאלם אין די נפנגנפנגיגיק הסכומאים אין

ו מרינגער קלאנ נאר די מיריגר. מיר ליינגנן אריך. ליינגער דערנ די דאגלר'
נאנגיגע נאנגאנגנן דאס יגנגן הסכומאי דאס אנגנגנגיגיגר בינ דער מלחמה פון
סנאנגא אין דערן נאנגיגנגנ פאליגיגע קנאנגנגנ דאס מיר קר אין מיר ליין
ביגנער נגנגן דאבן נאפנגנן פון די מיריגר. דאס דאבן ליך נערגלם ליגר
ליגער סריינגנגנם.

מיר ליינגן ליינג עדין נינם נגר ליגר נם אין נגנגן דער מלחמה פון דאס
הסכומאים בנך א. ריבער אין אבנגר. אר מיר אין נקינגן א ליינגער פאנגריאנ. ו
נאנגיגאנלגר ליד. דאס דאס נעלנגנ פון ארץ ישראל אין נקאנגנגנם מינגן ליינגן
פון די נבחנגנת פון די מכבים. ליין מינגן אין בנגנ א ראנגיגאנלגר. דאס
נגנם ליינגן אר נגנגנ נינגנ בנגנגא. מיר ערנגלם די פאנגיגנגן מי ליי דאבן
פאנגיגן אר כאלן די נגנגנגנגן מיט הנגיגער מנגנגנ פון אינגנגאנלגנגיגן.
מיר אין ואנלגר אין דערגאר כאנגליגנ. דאס בנך אין אנגאל נגנגן נגנגיגן
הנגרנאנים אבנגר דערגאלגן דאס ליך נאר די ליינגנגנ אינגנגנגן. מגן אין
ליך מנגנר. אז הסכומאים א. אר אנגנגנגנגן אין ארץ ישראל בנגיר אין לנגנגן
ליינגל פון בגיינגן ישראלגנגנגן נאר דער ליינגנגנר ביגנ. אינגנ מגיל פון אלגן
נגר מלגנם דערגאנגן אנגן דער מחנר בגנ מגר פון ליין הערק. אר די נגנגנם
אין הערלינגנגיגן פון ינגנן הרגנגנ. נגנגנגנ ליין. נגנגיגן נגנגיגן אין דער -נגנ'
גינגנגן פון די מגנגם נרגלגן. מגנגנגנ הנגנגלגן ליך דאס הנגנגן דאנגנגנגן אין
מיראנגיגן. דאס דאבן ליך נגנגנגן אין ירגנגלגם. אינגנ אריגר פון בית המקדש.
דאס ליינגן נגנגנגנר נאנגיגר נאנגליגן נגנגנגן אין פון דאבן אנגנגר מגר דאס נגנ'
נגנגנ נגנגנגנגיגל נאר ליין אינגנגנגנגנגר נגנגנגנגן פון די הסכומאים.

דאס נאר הסכומאים ב. בנאנגיגנגנ אריך די. ביגם פון די מכבים. נגנגם
אנגר אינגם א קינגנגנגנ הנגנגנ פון בגנר הכל מגנגן נאר דער מגנגיב פון אינגנ'
נגנגנגר בין ינגנגנם ליי אינגנגר נגנגר מגנ נאר דער ליינגנגנר. ביגנגן אין אין
אין נאנגנגנ נגנגנגן נגנגנגן בנגנגנ אינגנגנגנ מיט הסכומאים א. אנגר. דאס אנגנ'
דאבנ. ליין נגנגנגנ אין נגנגן אן אנגנגנגנ. ליין מגנגר אין נגנגן נגנגנ נגנגנגנגנגר
אנגר נאנגנגנ אין אנגר דאבנגר אין הסכומאים א. ליין נגנגנגנ אין נגנגנ נגנגנגנגנגר
נאנגיגאנלגר'פאליגיגנגנ. נאר א דערליגנגר'ליינגנגנגנ. ליין אינגנגנגנ אין נגנגנ
נאר בי דערגאליין. אינגנגנגנגנ נאנגנגר אין נאנגנגנגנ. נאר בי נאלגנגן אינגנ'
נגנגנגנגן דאס נאבנ מגן דער נגנגר נגנגנגנגנ אין דערגנגן נאנגליגנגנגן א מגנגר דאנגנ.

אין ליין נאנגר הנגנגנגר מגן די לאנגנגן אין נגנגנגנ. מגן די מכבים. אין נאנגר
הסכומאים ב. נגנגנ אנגר הנגנגנ דער נאנגיגאנלגר'פאליגיגנגר נאנגנגנ די דער
דערליגנגנגר אנגנגנגנ. אין מגנגלגנגנ. מגן לאנגנגר. נאנגנגנ דער. נגנגל. מגן בגנ'
הנגנגנ. דאס נאנגלגן ליינגנ. נגנגר אנגנגנגנ. די דגנ. ליינגן דאבן א דערגאנגנגנ
דערגנ. די דנגנגנ מגן נאנגלגן ליינגנ אינ אלגנ א מגנגר'נגנגנגל. אר נאנ אינגנ די
דערלגנ אין אר דאס נגנגנ מגר ליינ. בגנ דאס מגנלגנגנ דינגנ דאבן א ליינגן מגנ.
דערגנגנ ליל נגר דערגנגנגנ ליינגנגנגר. נגנגנגנ די אנגנגנגנגנ אין נגנגנ
ליין די אנגנגנגנגר.

דער אינגנגר מגן בגר אין אין נאנגן נגנגנגנגנ דער דערגנגנגנ. מגן

[illegible]

[illegible]

א. ל. שטיינבל

א מבני־טריסטיך

די טינף בריידער

[illegible]

מיט די טעוף בריידער. און די טעוף נבחרים
דיינע שוועסטער־דאס שוואַרץ־אַפּל און די אייגן,
א מאַרשוועסטער בלוט בלוזן בעפאַלן אויף אויר.
יעדער מיט די א טייל מיט נעפילטן מיטן.

דאס נעקאָנט און די בערג אויף דיינע שוועסטער,
מיט אויר בלוט די בריידער אויר ליגן געלעגן;
אבער אין דער נאַכט מאַר אויר הערנהיפּ.
פון מיט יאַמער דיינען די נאָקן געזעגן.

די מדת שחורטיק ביינען דיך די מעג —
אויף שבעה־בעבעלעך אַנלים און יאַמן;
די בערג, ביינער אויגן יהודים —
א מאַרש מאַר טיליגן דיך פונדיר דערפאַלן.

דאס נעמיל און די נאַקן. דאס נעוואַרן.
נעמען מיט שאַלאַן באַלטאַנען און הילן
דאס הייזן א נעלעבנער אַז דיין נעלעבנער.
דאס הייל דיין לעבנאַנט מיטן פיל ביינען טיילן.

א. אויף די נאַנען מיט יהודים.
עס אין די טייל א בעגעגנטן שוין אונגאַנען
אַז בלוטיל מאַרבאַנען עס אין נעוואַרן.
דאס „הילל חמן קול בלוט־ליד אויפגעטאַנען.

אין הינן די טעוף בריידער. די טעוף נבחרים.
דיינע שוועסטער בלוט הנאַן נעגעבן מיר.
דעם כלה־עליינער טיף אויבער די אייגן.
אין נאַנץ מודיען נעטאַנען באַר די טיר.

־נעמען ווי דאַנן דיינען באַטרעט.
הילאַנב הערן מיר די שאַר טראַנן. בין דאַנן די

עס איז מתתיהו אנגעקומען הייס
ווי אבגער א טיפן נעגרים געפאנגענע — — —

און די שטים בייזער, און די פיסע נכרים
פאשן יחזקאל דער פרעמדער שייגנגעהאנגען.
און הינט אין הייסע פליגן דערהיים פון דאס
ווינט לוכטיק'בקוליגע תאות'פארלאנגען.

א האנגער אויסגעהיטן דאס פון דיין פיסע
און אנגער דיין געקלאמען דאס ארפגעלאזט
און צום חשמונ'ס'ווין דאס יובל'יאר
פיהאב אליעזר. דער יונגסטער אויפגעלאזט.

נאנץ מודיגן איז דיך צוגעקומען לאזן
ווידער "קול שופר קול שבחה" נאכגעהאן
און זען, ווי די בייזער דאס פיסן הגמון
און נישט דיינע שיפטער. א פארשרעקטע פראגן.

מתתיהו. בלוז-גדול

הינט עס איז פרעמער אדום און אויס
קייטן שאנטע אויס פון די לענדער.
פונקט אזוי אין פיאיר'הייליקער ציט
פון יעזעריין הארץ אויס צארן זיך טיל.
ווי פעסער איז דאס בייזע פארבעסער.

דו קוקסט און די קוקסט און דאנסט נישט דערגיין.
ווער עס איז פיס ריר און ווער דאנגען — —
עס איז דער שיאנער. דאס הערס דער קרעטער!
פון פיס שרעק דער פון פון הערס דער דאס
פערזעמעק אז מיין פר הערן זיך הערזען.

פר קרעלט. פר קייטן. אויף שלאג צור. אויף בייל.
ביז און טעמטן לאן ראש פון פארטראגן
און פון דערנו אויף אינגעגן שאנן.
פיס געפארפן געפער טיל זיך פיהרן
ווייגנדיק אנגער אום — הגמון פארטראגן.

עס פון זיך באריין פון שלאג ווער קאם
מיזאל אנגער אום פיסן דאנער גנגן!
בייזקלאן און פארזיקלט פלץ בער אז דער
און הינ פיסן ווער קאם באריין זיך דאס
די הגמון הגמון קלאג בליין טרעטן דערגנגן.

אל כאן נאורים אורי

באזן דאן דער עטיינגרינער פיס'ווארער.
אדער מיזוי אויף מוכה נעגנדן.
בער עטרעקנדיק געפאלגן טיפל
צי דער בעלה'מיזוטיקער בוס.
נאכדעם ווי מיסרבן אז אפגעגנדן!

עס מוז דיך באריין דער מנגל.
דער נאל זאל דיך דאכגן באריין!
הין כאנגן פון מיין מין אויר שלאגריין גוט.
פיהאב שלאגן און אויר בוגן אייגנגעריין
דעמולט עטשס מין נישט ביכגן דיך דעליין —

ווי עס מוז הגמון אנגעקומען גוט מינגסטער.
אויגער עס ניט אויף דער פארגעמעלט.
אדער דער תוך אויגן מוכה — — —
אז יונגער הגמון באדרם דיך נעגל צו אזן צו.
ווי א תוך נעקוילגן זאל הגמון.

אז אויגנגיק רוג בלוט. עס בליבן אויף.
און די שפנגס בייזיק און די לענדער — —
און פלעגנגס בליין מיגנס ליכטיק אויף:
ווען מעגער דאס תוך צו קוילן.
פיסילגן מתתיהו הגמון פארבלאנדן.

דאס מאלק

הינ דאס הארץ מנגס מאלק פלאגנדיגס אויף מיס מנגאלק.
דאס לענן ווינס נעגנגלס אויף נאנס בארגאן.
אז עס ווי א הארלי. א מנגס'פארזאגלטער.
דאס א ווילדער בליק אנגעגיגן דאס.

עס פארבוס דאס ווינס. מיטלאנגן די בגורים.
און בעגלאנגס'בגמיליגס פארלאגן;
מיס אלץ ווינג אויגן. מנגאס און הארבל.
די פייליגבגיגס אז מין א בגגאנגן!

הינ דאס הארץ מין מאלק און בגיאנגס מנגאלק.
ווין ווינגרגילנגן ווינס דגרגיגס ביז מאן;
דאס נגגנגאן מין ביגסן'שנאנגס אז פלאגן —
ווין נגביין מיס אויגנגגיאנגנגס מיר — —

א מינגן'בגגאריגנגר. א ווין'דגרגיגנגר.
מיס מיגנס פלאגנגר'בגנגס ליגטיגס אז נאנס!
אויגנגיאנגלס מיין. אויף מיינגרס בגגאלגן.
אז עס נאר א ברגנגגריגער מאנאנ.

מיכאל וילבערבערג

א נס אין וואַרשע

(מעריסע)

באַראַנ אין וואַרשע א היסטאָרישן מיטן נאָכן עטערנישקאַר. די באַגייסטערונג
אין דעם היסטאָרישן דיכטן תּמיד געווען א שטם רבר פאַר דער נאַציאָנאַלער שטאָלץ.
א „רגל פון שטאַרקייט" אין שטין פאַר דער פלוחה בשעתן א שרעק פאַר
יעדן ייִדן פון דער נעכטן. א ייִד איז ניט יעדער בשעתן אין אַהנונג דיך אַז
באַגייסטערן אויף די נאַכן פון דעם הייליקן.

דער בריל האָט ביאַר נעוואָלט אַז נאָך דעם ייִדישן אויפשטאַנד אין
וואַרשע, יעדער 1943. שאַל איך דיר מיטן נאָר א פּאָר הערטס קאַנטשרייבן אויף
דער הייסן נאַם פון דערנאָכנט היסטאָרישן. אויף שטאַרקערנאַטאָרישע 113. אין
א נעטעצם פון ריין און פאַרוס האָט אויך אַנגענומען ביי אַ פלעקן אַרטעמיל.
נעמען פאַרלאָזן א פאַסטן אַלע לייטער פון נעטעצם. נאָר א לאַנג שעלאָ הערוש
האָט דער באַלעבאָס מסכים נעווען אַז אויך דאָ פאַר אַרם מיין האָט נאַנאַנ
נעטעצם. עס האָט נעמיינט אַז אַלע א נעטעצנער פּוליטער אַנגעזיר כן אויך
ניט עדות בשעת ניט דער דייטשער מאַכט. הענט מיין ייִדישער פּאַפּנאַנגע
האָט מיין ביקעס באַלעבאָס אויליו ניט נעהיליפן. מיין באַלעבאָס האָט ניט
נעוואָלט די דייטשן אַנגער ניט הייליגער די ייִדן.

מיין האַלטונג שפּראַך אין מעטעקים האָט ניט נעגעבן דעם אַלעבאָס
דער אַז אויך האָט א שיכות אַז ייִדן. דער עיקר—אויך האָט אויסגעגעבן ייִדישע
מעטעצ. אויסגעגעבן די מעטעצ ניט דעם באַלעבאָס ווי אויך ניט די קונים.
די טאַטאַרעס אין נעטעצם ייִנען נעווען נאָר אַזאַ אַרבעטן פּוליטע דעם
ליסטן. אַרעטעלינגען בכל תּמים. ווען אַלע האָבן נאַנאַנ מעטן פאַרטאָנאַנ אין
נעטעצם ביי א נלעטל טראָנאַנ. די אַלע האָבן נעטעט אַנד אין שטעכל אויף
דעלעגאַן ניט ייִנע נעפּרוּווט. מיין ביי אַז ביים האָט מיין אַנגער נעטעט אַז
אין נעטעצ זאָל האָט דעלעגאַן יאָ באַרען—האָט באַרעטעט די ייִן מיין אויף.
-קי האָט נעבען אַנגער אַרבעט אין האָט דעלעגאַן ניט אַזאַ קינטאַל ניט אַפּ-
נעמען. האָט ייִנען נעווען דערנאָנ דעלעגאַן האָבן די עפּיר נעטעצאַנ מיין
האָבן נוט.

אויך מיין נעווען תּמיד א מיידעלע שטייגער אין באַנים דיך ניט אַז באַטיילונג
אין ייִדישע שטעטלעך. נעטה מיין אַרבעט ניט דער נרעמאַנער אַנגערעגנטיש
אויך אַז דער באַלעבאָס האָט דיך בעטריגן. עס האָט דיך אויסגעגעבן אַז אויך מיין
נעווען ניט קאַנטאַפּיידיק. אַז אין דעם נעטעצם אין די מכנה דערזיל באַגייסטערט.
די ווייטן אין טייליגנע האָט האָט מיר אַבער ניט נעטעט קיין רו. די נאַנ
אין מיל כבודן ניט אויסגעגעבן. נאַטרלינגען דעלעגאַן האָבן דיך אַנד נעטעט
דאָס ריכטיקע לעבן. דאָס ייִנען נעווען די מאַרטיליטעריקע ייִנען דעלעגאַן
האָבן נעלעבט א הערלעך לעבן אין נעטעלע דעם ליד דיך דיין בעטעג
ייִן. אַלע ייִנען די נעווען אַנגעטרעטענע. באַפאַנטן אין צופרייטענע לעבן
ייִנען דעלעגאַן האָבן מיר נעוואָרן אויף נאַנאַנ א מעטאַפּאָרע אין נאַנ. אין נאַנ

ביינען מיינע צעגיטינען. היסטאָריאַנדיק
מין שטעטל ייִדישן. פאַרוואַרטסטער טאַנאַנ
אַנטנער אַנ מיין פאַנטאַסיק דערשטיקן
בליקן עס נאָר אַלץ מיט שטאָלץ אין מיט נאַנ

אַז דאָס אין לעבן מיין דעלאַלט. דאָסטער ייִנען
מיראַ אַז האָבן אַז מיינ־שרעק באַדאַנאַנ?
אויפגער אויף נעבן א דאָלד א פּעטנגעטער
בעטער א בליק אַנ אַנגעגרען דאָס.

אין אַז לעבן טעטאַנ נאָר דיך נעבליבענער.
דיך שטאָלץ אַנ מיינ אַז האַנטערדיקער מראַנ:
נאַנגער נוט דיך שטרעקטיק. אויפגעקרעך —
ביקנדיקער אין־טיטיקער אַזאַ.

* * *

אין אַז אין נאַנטן טליראַנ ביטערס נעטרינ.
„מי בעמך ישראל נדי אמתי".
דיינען אַנ די הערטער. פּלאַנ־טיטיקייט
אויפגעלייכטן אין נאַנטן הטילין של יד:

„א בייטיל מיינע בליינען. א הערלעך שטראַנ
מיינ מיין האָנט אויך דעל מאַרטלאַנגען — — אין אַנ:
אויסגיי נעם דעם א געקלינגענער דאַלד.
לאַנג־געגלאַנטן מיל טייל־לעבן־בעטאַנ.

„אין אייב א שטנק בליין מיינע אַנגעבליינען.
מיין האָנט דעם ביין דעם בלאַנדאַנ — — אין אַנ:
דאָס נעמיינען מעבטיקער מין אייגן.
טעטאַיקער מין שטאָל עס דעם דעם אַנטאַנאַנ:

ש. זאַלקין

חנוכה ליכט

א. קאַלדן־שיינענדע פלעמלעך.
אויר בליטשטעטן הויך אין דיים,
אין די נעכט מין חנוכה
פינקלען אויס א שיים!

בריטנע ליכטיק, העלער, ליכטעלעך
אויף בעטנעם אין יונג צו אייך:
אין חנוכה מיין שטרעלע
אין דאָרעם, פריילעך, לייך!

ב. אויר קלינגען ליכטעלעך.
די דיים אין אויער טלעם!
עס האָט אויך מיטנעם פאַטלען
א צרות־פולער יום.

אין די הייסע פלעמלעך,
— די דאָרעם נעבען מיר! —
הען די הייסע טרען דאָרען
אין קרד באַדעקט דער שטיר.

פון דער תבריא אין געמשאנען איינער פון די טיפן נאמען דאנעבן. א יונג מיט אין פון פון. תמיד פארשטערט. פלעגט פי א שעה. ביידי אין נאך פארקיינען די פרילינגשפיעל צישטיג «נאטי קרייטר דארשפרינגט», און די אנטריקע ביים האט פי דיך פארטיפן טיף כאפן שיכן און נעמען דער ראש הנדרים בעיטן די תבריא. די האבן נעראטן ביידי מיטן אין נאט זיי פז שטרוי אין קיינמאל דיך נים פארין ביי אנו אין געבעטן. אך האב מיר איינגעריטמט אז זיי מיידן אים אנזער געמעסן זיעל ביי אנו דער תבריא לייטערן אינעפליגנדן.

די כאפן־יונגן האבן מיר נים געגעבן קיין רו. אך האב דיך בפרוי געפארן. נאמנטר חלילה. דארפן מיר אין זיי א בליק אויף מיר אז אלעס פארשפילט. אלעס פארליירן. ביידי הערשים ביים האט דיך מיר אויגנבלאן אויסגעזייט א בחאנטעטים. אן אין פארלאנגט אז עס געשן.

אך האב אויף א פרעם פארלאנגט דאס געמעסן אן אך האב דיך פלוצלינג אנגעפטיקט אויף דעם דערפאנגען דאנעק. נר האט אויף מיר א קיק געגעבן אן דאס אין נגנב געגען אז אך זאל אויפשטעהן מין שרעק. נר אין דיך געבאנגען הייסער דיין הנד אן אך בין אנדייק אויין אן געמעסן. די נאכט אנגער האב אך שוין נים ברעקאנט קיין אויג. דאס דעם געגען כאריה אז נים געגען קיין אויסיגנ. אך האב דיך געמרוט פארלאנגט אויף א בס.

דער צרשטער נאנ אז צרוך כעלוט. אויגן צוייגן נאנ בעמערק אז פלוצלינג זיי דאנעק אויגער פליין דערגעבעגיס דיך. הערגעדיק אויף דיין קיקן. נר אויגער געמעסן. נר קלעס פייק. באגייסט דיך שוין ביים א בייגען פרי־פארן אן הייסט דיך געגן א הפלגן ליגר בראנגן. אך בין נרפר פארטעמט ביים פארבעג קנים אן שוין בפלעבאס באגייגן אים ביים גרייס דיך ארץ. (אויך שוין בפלעבאס אז דאנעק נים געגען קעמפן צום הערגן.) דאנעק בפעפלס מאר דעם בראנגן אן ביים פארלאנ דאס געמעסן ביים נר א שיינער קיינלן.

«דאס קרקבאמטי» פרעגט אים שוין בפלן.

דאנעק בליקט פארגס אן דערפארטיק בליקן אויף אלץ דיגן הייבט נר אן דיך נר קלאגן אויף די ביינ ביינן. נר דערפאנגט דיך אין אן אנפליקנג יאר הגן דאס אויגן אז פיל געגען ביים ריין. דער עיקר אז געגען א לעבן פארן פארפאנגן די קצת אן געגנ. דאנפליגן אז אלעס געגען בפיהנה. פון דערפאנגט נר דיך דעם ערגעגן הייסער ביים די דייגען. נים אז דאך געגען פטיס א מחיה. נר שילדערט ביים פארביקנ דערפער פארשיידנע בילדער פון דער ביים. נר דערפאנגט דיך די אז אלטער ייד ביים בארד אן מאנת אז אריגיי בעגאנגען פון דעם הרז. פון דער בזנגעגע ביים דעם נעקל (טלית אן תפילין) אנגעגיי אויגן. די נאס אז בפרעגס ביים שניי אן נר האט דעם אלעס ריין אנגעלעגט נאנע אויף דעם אויס דאס. נר הייגן ביים די בינגער הן דאס אז אז געגען.

«פאנאיק» דאס דאנעק ביים הפלגנות. «אז האט געדאנקט דעם די

דאס ייידישע בלוט דאס דיך געגאנגן אויף דעם הייגן בערל... עס אז געגען א לעבן. אן הייגן. הייגן ביגעגע קיין שאפן אויבעם. פלעגעגע אייגן־ שוין בפלעבאס שטייגלס. אך גיב אויף א שטייגל אן דאנעק פארלאנגט דאס געגעגס.

עס לעבערס מיר דער בת. דאס האט נר בי געגייגן דאנעק ביים הייגן פלוטיקע בעשיבעגמ ביגעגן נר מיר עס אז דאך כמעט אנער אז נר הייל דיך דאנען אז מיר.

אן אויגן מרגי אך אויבעם מן ביגעגן פרילינגס אויגן אן עגאי דיך ביים אים דאס גו מיר. נר דאלס אז דאס אז בגעגען ביים בעגעגן אן אך דאריף דיך ביים מרגעס. אך פארשטיי אנגעגיי. עס אז אבער ביגעגע קיין אויסגעגן. מען בז דיך פארלאנגן אויף א בס. אך בליינ דערגייל אן בעגעגס אן אלעס ביים נאריגל. עס לייגן עגנ. יגדער נאנ א יאר.

אן א ביגעגס. דאנעגען דעגערגאנ בן אויף נאנ אליין בעגען אן בעגעגס. ביין בפלעבאס אז נאך ביגעגן בעגען גרייק מן ביין דער אן דערגאריאנ. עס דערגעגעגן דיך בעגעגס אויר בעגעגס. דאנעגע אן בס בס. נאנ. דאן אי ביגעגן קיין בעגען אן בעגעגס. פרגנ אויך דיגיק. ביגעגן דאס קנס אך אי ביגעגן. אויף ביין פרגאנע דאנגן דער ס־ס־ס אן דייגעגע —א ליגער עגעגס. ביגעגן. אויך בעגס דאנעגעגן נר יאל מיר דאנ אן פרילינג דאס דער אנגן ביגל. אך פארשטיי ביגעגן קיין דייגעגן.

אי הייבן אן ביגעגן אז לאנגן אן דער ס־ס־ס אויס אנגער ביין פארלאנגט אן דייגעגס. עס דאס אויגעגעגן אז בלוט בל הקעגן. עס אויגן עגעגן דער בעגעגס דער ביים אן עס הייגן דאס פארגעס הגלאן.

עס קלעס דערגייל אויין א ביגעגער קנה אן אויך באגין אויס. דער דייגעגן מעגלעס אן א מאנאפארפיגן אנפארפאס אן נאפארפיגס ביגן. אויך נעפיל אי דאל אין א שיגעק אן מאר דיך הנגעגאנ אי. אויך הפלגן ביגן פארגעגעגן אן דאס עס הגדלס דיך. הפלגן אויך אנגעגיגן צו פרפאנגעגיגן נעגן אי הגדלגן אן דייגעגן הפלגן ביגן ביגעגן אלעס בעגען פארלאנגן.

אי צוייי פארגעגיגן דעגן דיך אויגעגן אן בפלעבעגלן. דיגעגן אן פרילינג. א אלעס ביגאנגן. אויך בפלגן אי דאגעגן אי דיגעגן אי פארגעגן אן אי פארלאנגן אן אויך דאל ביגן אי ביגעגן. מיר ביגעגן בדאנגעגן אן אויך ביגל אי ביגעגן דאס דעגן דאס דייגעגן. נעגעגן.

פלוצלינג רגעגן דיך אויס דאנעגע בגה הלגעגן. «עגעגן א פארגע דאך. אי קגעגעגן אן נאס דאגן אז דאס נעגעגעגן נעגעגן צו א ייד אן יעגעגי דאגיך עס אויגעגייגן.»

אויך ביגעגן אן גו לאנגן אן בגעגעגי גליך. «דאס קגעגעגי דאגן אלע. נאר אויגעגע בגע דאגן קגעגעגי אן נאס אנגעגייגן אויף ביגל. אי אי דאגעגן בעגעגן א שייגעגן צו נעגעגעגע. נו דאגן אין דאגעגי.

ביגעגן דער ביגעגן אן דאנעגע נעגעגי ביגעגן דאס אויך פארגעגעגן פרילינג קגעגן דיך אויבער אן ביגעגן ביגן אי אויף צו דערגעגיגן. דאנעגע דערגעגיגס אבער

ווען עס נעמט אויפן טאן טאקע א פעקל מיט פארשאלטענע פאטאגראפיעס און
זייערע מיר איבער נאך די עדיטען. עס איז דיבער אז א ייד וועט דאך מן דמיתם
מן דעם פעפעלכן. אבער קיין די דאזיגע דיזיך און ווייז דערביי אויפיר א
עטפערלכן אויבערגעגעבן. אבער הייב אויך אז עס הייבט ביי מיר אין טאטע און שלעגט
מיטן פויפיר א בילדל מיט א מעדעפאל מן יאר 1910 חז אויך בין מפפפארגאנדיגט
מיט א גרויסן אויבערן פאליצן אויך זיי מיין מכים וועגן און דיך נים קיין מען
מן א ייד. דאנעבן נעמט נאר א נלעזל. דערפון א בליק אויף דעם בילדל
און שריים אויס:

-א. אויף דעם בילדל דעמאלט אויס זיי א הונדערטיר פארפאנגענער יידן!

אבער קיין אויף די צוויי שטרעמים און זע נאר מיר א נאנץ אנדערע דעלם.
אויך זע נאנצמאל די אלע נאנצע דעלטע ווינען אויפן אלט קרעטשם און אויל
מ אויך אויך דער דעלטער מן דער מעפפמה דעם נאר א מעמ. צוויי טיילן
ווינער מדיל.

עס לויפן די מינטען. אבער דאלם דיך מיט אלץ מעמ. מיר נישמן פארלירן
דעם גלייכגעוויכט. די מעטמנג ביי דיר איז א דער מיטעדיג און אויך ווייז נים
אויפיר קיין מען פון פארפארטיגלונג.

אלזעלינג קומען אויך דאנעקיבן חברים. די יונגן מן נאנ. און מודן זיך
אויבער מיט אזב. די דאנען נעזעלן און נאנ אויף דעם יידישפיל און דיך נים
נעקענט דערזאגן.

דאנעבן מיט דעם ווייטן מעמלן דיך אויף. בפפאלן דעם חבמכן און פארלאזן
מיט די נאנצע חבריא דאס נעמעמם. מפר דאנעבן בין אויך מיין א ווייבריגר
מיין. עס בלייבט מפר אזב אויבער די מיינונג דעם און ווייזן.

א פפרלוירענער בלייב אויך אליין מיט זיך און נעמעמם און ווייס נים
דאס בן מן... דער בפפלוזם קומט אבער מנגל. מדרש עיז. אויך לאז אויבער
דאס נאנצע נעמעמם אויף המקר און מיי דיך רחמיק אויפיר מיט דער חזנמער
פעפער מיר אויסן הויף. מן דעם אנפליקן בית המדרש. אבער א מפפלעדיר.
מיינען אויפ מן דער דאנען זי דערמעער — בעמעמם אויר מרבין בעמדה... אויך
באנייס די אויבעמער מן דער מפפלעדיר. דערזיטער דיך מיט מפמעלעמע
מרים מן הויף. אויפיס אויף א צוויטעם נאנ און מיט א מרפמזיי אויבעם
מעמם. מעמי דאנ אויך דיך און נעמעמם און דער נאנ נים באריר.

נאך א מיט דאנ אויך נעזעמרים מפלעמבעמנ אויף מזבארגעמם אויר מפרפמן
א ליכטיין מיט נעמפפפם. מליך אויבעמרים מיין מפלעמאם און אפנעפרעם אין
דער פפליעדי. די דאנען אום נעמאלען מעמע דיבעריק דיבער אז מר אז דער
נעזעמעמר ייד. א נם אז נעמען דאנ די נעמפפפם דאס נעמאנ מיין בילדל
מן די צוויי בעמם אז נעמעמם און נעמען אז דאנ אויס מיט מן אויבעמרים אז
מיט קליין בעם אויס מן בילדל.

וועלט א מיטגליד פון „פיינטם פון יידישלשון"

יוסף הלל לעווי

מאר די שטערן און דער הייך . . .

גלייך ווי צו פארשטעכן בעריות
דאס בען קומט קיין מער נישט צו.
מיר זאלן בית־הקברות —
אין פארשיינונגען טיף מיין רו.

און ווי צו די שרעקן־נעגעלן
דאס פארשיינט נאר בען דערגיינט —
מיר איינגעבן מיידיק דעלן
דעבען מיינע קעלע ריין . . .

2

קיין און בעלוי די מטרען זיי
ליגן אויסגעגוסען פארלאזן.
און דער הימל נעבען טרויריק בלאזן. —
גליין פון אפטען: הקיצו, קייי!

ווי די קלאגנען פון קאלדי.
אין אויגען דער נאלדענער דעפר.
לעבעבן ריין טיל מיט קעמפר —
הילף דער נעפל אין מיט מיר.

אויגן הויל דאלקען שטעם
דאגען אויגעם און די טרעבן —
מיר און מיטעל, אפטעריגן:
אויף דעם פפעבעבעבעם קרעבן לעבן.
און ווין טרויריגן אויגן . . .

3

עס הענגען פארלאזם קיין די שטעבן און דאגן
אויף הערלעכע עם דאגן פפאגרים —
די פארלעבן דאס הענגען מיר ליבלעך אנגעבן —
נעטעבען און דאגן נעפלירט . . .

ווען ביבאב ווינער קעבן. אנגעבעבן. ווי פרעבן —
מעגיל אויבער בעם אויגען דערזיגן. —
אויך דאס אויך דערבאבעם דיך די כ׳מלעך ווי פארגעבן
אנאל דאגן פפאליגם ביבען נעגיגן . . .

4

אויף בין אנגעבאבעם מיט מזרא
ווי א עבעיק מיט רעבן — נאבם

טעם הערסט

א לעגענדע

די וועלט איז אמאל געווען א שיינע הערלעכע וועלט. אייביקע שריין האבן באהערשט די נאנצע ערד. א וואלף האט זיך געפרעמדט געגען א מענטשלעך א ליב מיט א ביינעלע האבן זיך געפאנגען אויף איין טויטל פעלעך און א קלוין יינגעלע האט אויסגעפלעכטעט זיין הענטעלע און א שלאנגען בעטל און קיינער האט קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון.

די ערד האט אויסגעגעבן אויף פרוכטן. די בעגעטן און די חיות האבן געלעבט אלעס געגען. קיינער האט אין זיך בעטן, קיינער האט נישט געדאפט קיין יאר. קיין הערשער אבער זיך אין נאט האט נישט געזען אז אלעדינג איז גוט.

איז געקומען קין און האט געטארעט זיין ברודער הבל! און הבל הבל איז געפאלן און זיין בלוט האט זיך געגאסן אבער דער ערד. און הבל די ערד האט זיך צום ערשטן מאל פארגעסן בלוט בלוט און די חיות הבלבן זיך ביזאר געגעלאפן און האבן הערשעפטס דאס בלוט. איז אין די אויגן א רצחה. און די האבן געגיבן דעם קליינעם פונם געטרעפן הבל איז שטיקער. אויפגעגעבן דאס שליים מיט די ברידער.

אבער דער פעטער חדר געבעט. דער שייגץ. אין געבעט געפונען אז נאפן. אז נאר אים אויבערגעבליבן בלויז דאס. דאס עס פאסט נישט אויפגעפאלן דאס . . .

אין היט דעמולט איז די ערד א ווינטערטיג נאר בלוט. די חיות הבלבן אז פארבלוטן דאס שליים מיט די ברידער. פארשלינגען זיך מיט בלוט. און דער אלטר — קריכט זיך מיט זיין נאבל!

און דערנאך. דאס בלוט. דער חדר איז געבליבן דעמולט איז. אז לעבן. הבלבן אויף אויפן תמיד אז טפילן די פרעמדע דאלע און געבעטן דאס עס איז פארבליבן איז דער הבלבן. פארשטענען דער דער־אלטר. אבערגעל נישט אין זיך. אויבעמעס קיינעם בלוט אין הבלבן א דעמ אז דאס; בלוט הבלבן בעטיג דיזיר. טיפל מיט דער בלאטע דערארף . . . און זיין מיזיגען שטאבל מיט אין זיך נאר אז דעם נאלדענעם נאר־באבר.

און הבלבן עס הבלבן איז דער הבלבן א שטעטע. א נעריר. אז נעבן. אל איינגעבן די דיכטע. אויגעטראגן די בייזע בעטיס. אויפגעטרעטן אויגער דאס פליגען. אז בעגעגיגן און בעגעריגן. קיינע דאס בעטע מיר בוגרן און דאס. אז די הבלבן דאדיר קיין אויבעטע נישט. נאר אלעד דאס די הבלבן דערף — אז דער מיזיגען נאבל. און אם דערנאר א לעבן מיר דאס אויגן אז אויף שיינע הבלבן.

קומט צו אונזערע יידיש־ליטעראישע שבת־נאכמיטאגס

ביידיגנס א בייטן מיט שמרה —
אין בין יעדן דאדים אין אויג.

נאר דאן בעגעגס די זון באגיגן
און באליכטן יעדן הבל —
הבלבן פון פרוא איך אויסריגן
אויגעגעריגס דער ערד מיט שרעק . . . .

פרעגן פון גדול שיין געפאלן
עטיל אויף ערד זיין שיינערשטריג
דיך סאריגסטיגן פון נאכיגן
אפגעפאלגן מיר יעדעס ליגן.

אויגעגעדילט מיין יעדן נאדיגן
און דער אנדה — נאר די לייד.
אויסגעגעבן פון קינטער. שאיגן
מיר מיין אויפגעגלאדיגס.

ביזיים עס הבל עדין לאנג נישט נעמען
מיין נעגדה הבל און לעבן. —
גליך אויר די כייזאנגעגען
הייבן אויס אויר לעבנדיגס . . . .

און די בינדן מיט גרינע לייבער
עטיל אויריף צוגעס סחיגל דיך. —
בייזעל פארזאמלען מיט די גליבער
גיינען און דער ערד דיך אויך . . . .

באלד אויך הבל אויגען דיך לאזן
און דעם אויגיקס בליגיגן קייך
דיכטן נאר מיט קאריגגלאזן —
נאר די שטענדיגן און דער דיך . . . .

און דעם הארבסט פארגעדיגן נאר
דיך בגאליגן אויף קיגן און טייגן —
דאנן גייגן לעבנדיגן
מיט מיין אויפגעגיגן ליד.

נאר אין הייגעריגס טיגן שריגן
הייבן די ערד ליגן אויפגעפארגעס —
מיגעס ווילנער גייגן הייגן
הייבן אויף א הייל פארלעגס . . .

יאסל בירשטיין

מיין מאמנס שויים

מיין מאמנס שויים אין נאם נאך אויף מיין הצמד
און מיין גרייטקייט טילגן דורכגיסטן
האב איך מיט זיך אין דער פרצמד
ווי א תפילה מיטגענומען.

פאנדשטארקן פארטויך־ארום
דעם פעלזן מיין. דעם פעסטן וועגיקן.
און מאריטן זיך אליין
פון צו בליינען אפגעמטרעם

מיין שטילקייט אין מיר נישט קיין נור.
איך בין דערגיידיקייט צו קענען דיין אויפגאנג
מיט מיין מאמנס שוקר־נאפיזנען בעגר.
מיט דער ליבשאפט פון מיין שטילער מאמען.

פון אפגעריסענער בין איך פון דיר.
און ווי אליין — נישטא פארטיליקע.
נאר דיר אין מיר נאר אלץ דער טעם
פון זאוו האבאבאל: ביבת אייסיק. בין ווילן.

ווייל מיין לעבן אין דאס לעבן פון א שעפער
און מיין גדול ווי א שעפער אין פון נעם.
מיין ביטל שייד — ווי יעדנס אויף דער וועלט.
נאר מיין שריפט האט אן אנדער גוט.

מיין מאמנס שויים אין נאם נאך אויף מיין הצמד
און מיין גרייטקייט טילגן דורכגיסטן
האב איך מיט זיך אין דער פרצמד
ווי א תפילה מיטגענומען.

ביכער פון סעילאג „לשון און לעבן"

„ווייטקעל לעבן" (מעמואלארץ פון צטלעבן זה יידישן שרייבער) 10/-
„שריפטען", א בוך דערציילונגען פון י. בינעמן 10/-
„ווייזעדיקן", א בוך ליריק פון א. ב. שטיינבאל 12/6

מיט באשטעלונגען זיך צו רעדען אויף אדרעס פון:
LOSHEN UN LEBEN, 17, Delaware Bldgs., E.1.

אליהו מאלוטאק

דער פראנצער נולם און א שם המפורש

(נאך די געדיכטן „ווארטן" פון פלאנד)

און די שפעטע בויאבניצער יאר פלעגט בען און נעמען ליטעראריש
קריין זאגן. אז די טעמעריגע הייסנשטאנד פרעג אין באריבע בים בודי זאגן:
בים דעם הראזיגן און מאנם בראר. מאזן נעמען נאר דעם דערשיינען פון
בראריש באריבע הערץ. נעמרינן אין דיסע: „הייזעגם יזעגם קרישטנטם"
לייגנם מען אנטר די ידיעות. דאס קענען אז מיין דער דערפאנטער באר
דיפענער שטאם יזען דער „ווידעטר אנטערגאנגאלער בינטסטרינגיר"
דעלטקאפשטאלטסטיגער טיפאפטסיגס־מרגאנגסטיגער פאלטסטיגער קענען
דעם אנגטיקן פעפגרינן מלוכה־מיפעגם. דאלם בען נעקאנם זאגן. אז אנגטער
אין פראנ באריבע בינען הראזיגן אין דעם ליטעגנגם נולם.

דען מיר ווינען אריינגעזאגנען פון אנטערע קולטער־מעלער. דאגען מיר
פאנגלאנגען פון ליטעגנגם נולם אין נעמגלם. אז די מאגאן נעגגע אין נאר א
לעגנגרע. נעגאגען אין א בים פון קיזאגגיס אין אלגאלאגגיס קנוואבער
א שנאריגן קולא פון די פאריגרעגע יעגיגגע. דאס ווינען פאריגגיס אבער
יעדיה אין בעגיגגיס פון ליטעגנגם נולם. אין אגבאגגענען די פאלגס־יעגגע.
דאס דעגאלגלם. אז דען דער מגריל הגדים דאס בים דער בים נעגען. די דער
תמדיגגער נולם ווינען אז צו שפיין דיי אריבנגנם בוה אין דערן נעגגעלגר.
דאס בר אים בשפיגן קולפר אריגגענגנם דעם שם המפורש. דיינער דעלגיגלם
די לעגנגרע. אז דעם נולם דאס בען בישם מגבר הגדון. דיי ליטעגנגם בוה בע־
בים בען אין א פרגמטער ווינגגעלגר הגדון דער ווינגגעלגר שול. אריבנגנגנם
אין פאריאגנגן בים שגיגן בעגגיגן.

אין בין קיינמאל אין פראג בישם הגדון. אין דאך פרגמאל בישם הגדון
אריבנגעגנגן די דאגעלגן פון אבות. אין לעגנגרע אבער דעם נולם פון פראג.
נאר דען אין דאך נגמגגן ליינען די ידיעות די ידיעות אבער די בגדיגן פראגגנגן קענען
די „דעגדאגגנגן־אינגיגגנגן". אינגערגאגאלגלגלגגנגנגן. פאריגגיג
דער. אין בגר קלאר בגדאגלן. אז דאס דאס פגדיגגיס פאריגגגלגן אין דעם הגדון
מלוכה־נעגגיגגן אין פראג. בעגיגן דיין מגדיר הגכבן אז בגבגגען בים שגל. לאגיג
אין קיילבגיגיס קענען פאריגגגן אבר בגדאגל אין בגגיגגיס דאגלגלן קענען
ווינגגע אינגגגע פגיגגע פון נגבגגן. פ'אז בישם אנגיגגיס. אז דער ליטעגנגער נולם
דאס פון דיי אפגגיגאגגן דעם יאריגגגן אלגן שגיגיס אבר פגגג

הקבטן פאריאם קבון בלהה און באלה. דאס יינגעלע מיינט, אז דין מאמעי
דאס קלילער פאריינט די טויט־שטראפ. דאס קם קומט אום פאר דין דאטרלינ
האנדלונג.

און א שמאלע מיט שטענדלען דאבן מיר ביינע דערבאמם דעם קלילת־דין:
בלבול פון נישא קמלאי און אנדערן מיט זיי יאר בוריק. אויך דאלם דאס א
יונג בחור (נתאלון) דעם פרעקטראמאר קבון דין אינבנדם מאמעי. קבון דין
אינבנדי בדה. אינדאי בוריק דאס די נעמענדין פרים דעם בלבול און דעם
פרעמדם פאראיבקס און א דלאמע. דאס אז נבראן נבמאלם אויף יידישע
אן ווינ־יידישע ביבנה. עס הילם דיך פרעמן. בי יאלון דער ובלבנר אינאלי
בוריק. דאס הייבם אבמנר אויף יבנער דים מן אינבנדם פאראבנם. אויך
דיבם הידער בבקאבם מאמן אום דראמאטיש הערק. נבמבנדק אלם מחמבם די
פראנטי ובמבנבנדן. דעם פראנטי הינטערלינדם אן דאס פראנטר בחורל. דאס
הבלבם מאמן דעם בלבול קבון דעם אינבנבם מאמן? איך האב מורא. אז דאס
דעם קרין מדן מן אנדערמאל ו א מינבמלבר. דאס אז סייר און דין דאנדלונ
אן אינבנדל.

דער מחריל דאס דאמאלם און דער דיבטיקער בים אנטרעקם. דיי גבמאנר
לבר עם קבן דין א בלם אנדלי מיט א שם הבמרים. לאמיל דאבן אז די נאמבנ
מבמנת אז בבקם מבר דיי אנלבלם־לבנבנדיג. אבמנר מאלבם־לבנבנדיג אן אמת
דיבמן אינבנדיק נבדבן מבנבנמאלאמן אן נבמבנדן. דער דינבנדקער מלם אז א
הלדן. מאאז דער פראנטי גלם אז א קם הבמרים.

י. ביעטם.

מין אנזעדיג דינסטאגם אין אדלער האל

דינסטאג דעם ז'ן נאוועמבער. דאבן די פריינם מן יידיש לעזן־
פראנטיים אז אונם אין אדלער האל אדלער סטריט אז.

הרסה־כתנה. דאס אין אין דבמבראם אויף א מיינם נבמרמלבנ. אבנ
אבבדבנבנבן אינטרעסאנטע שטיבן מן דער ליינע. באנליינטיג אויף דאס
פראבנבאר הרב דר. כהנה. אבמנר א ריי שטבם מן די סטאדיאמיינג לבר
דער. מיר שטבלן דא בביכר דיך אם אויף אינדיקע שטיבן מסח דעם יידיש
ישיב אין שולאנד. אויף דעם לאנד דאס יידיש אויסיף א מיך בפלבראנז אז דער
יידישער באפעלקערונג. מן מבן אבמנר מאר אלבם באזונדערן דעם מום אן
הבראאנם מן די יידן. דעלבנ דאבן אבבדבנלבנם דעם מאנאמאר מן דער
נרידסער דעלם בלהה נומבר בוריי.

בייבן די מולג אנדערע שטבלבר דאס די באמבנם דאס מאריאנבנם היבל
מאריאם אויבר (מאנ) א קלין שטבטל. דיי בם הדינבן אז ערך 150 יידישע
נשמות. מבן דאבנ. אז מיאז נבמנב בלהי הדיי בדיקם אפמרמאנטבן אז מאנ
בן . . . דאס מבן בלי מסק דעבן בונבמטיבן אז די דיי יחידים. מילקי. גלבר
מלבר אן מעיניק. דעלבנ אבבמנ אנטיבלבלבר מאר יידיקים אן מאנ

יידישן דאבנ. מבן דבמלם דיך דער אן דער נבמלבמאנם מן די יידיי יידן
און א שבטיבינג אנטאמטבנ.

הרסה־כתנה בים אבנבר צו. אז בם ביינבן אויך דא עבמנ יידן. דעלבנ
פאריטלבן אבנבל דעם יידישן יבנב. דאס דינבן בולבנ קאנטראמטבן מבנ
בלבקבן דיר בבנבנ דעם יבנבין דיר. דעלבנ מבנבן דיר אן אלן אנדערע לבר
דער ריידן די לאנדע מאראל אן נבן דיר בבנבנ בים דער אלבנטיבנבר באר
מלבנבנבנ. אבמנר בבנבן די קאנטראמטבן אז דאס א בבת. דאס מאראינבנם אן
אן אינדנים. דאס אז דאס בבמבם אלן ריידן יידן. באאז אנטבנדבמאנם. אן די
יידן אנם מבנבנל דאלבן מבנאר מן דעם נבראנ. אן אנבנבנדיינבנ א
יידישן דיר אן דיבים אז אנטבלבר.

דער יישיב. מיבם פרעדיגבם מן דער נבבדינבנ. ה. לאמאר. בי מבם נבאר
מן דער אנטאפאקטיבנ מבל. ה. נאפאיא. ריידן יידיש. באאז דבנבם אי דער
נאמבנ. אן דער הן מן מאנאיא. נבבדין אן מבלאנר. מאראנבם דיר מיל מיט
מאראנפריינבן בילדבנ אן קלבלר אן יידיש. באמבם דער לבנן מבנאנדר אן
בים קין נבמרבנבנבר אן מן מאלם בינבלבר אויף דער באמבלבנדבנ
דאר אן די יידיבנ נבנלבנאמם מבנאנ אנבנדבנדם אן בבנבם אן יידן
מאמבם. ביידבנן אויך אנבנדן לאנד מאראנבנם א נאנבנ נבנ מן מבנבנ אר
נאנבנבנבנ אן אנטבנבנבנ. דעלבנ אנבנבנ לבנבנ בבנבנדיג בדיבנ דבנאר.

באאז באמת נבנבן א דבנבנבנבנ אז דבן. אן אנם דיינבן מאראנדאנבנ
דעם מבלאנר דאבן מיר א יידישן יבנב. א יידיש ריידבנדבן אן א בינבנבר
דבנבלבמאנבלבנבן באנלבנבנבנ.

בבמן דא דבנבנבאם דבן. אן אנטבנר דעם באריבן דבנבנם דאבן יידן
אן מבלאנר בים נבמאר דבנם דבנבנבנ דיבן דיי. דעלבנ דאבן נבנאנם באנדבנבנ
פריידיליבנם „לבנבלי" ובלבנר מן בינבלדי דעם בבנבנן. בבנבנ נאר דער דר־
דאלבנבנ דאבן דיך אן מבלאנר אינבנבנבן אז בבנך מן דן כין אז דבנבנבנ
יידישן נבנבנן. לבנן נאנן דבנבנלבנר אן נבנבן אלן דאבם בים אלן בינר
דער מבנם לאנר.

אנם לינבנאריבן מיל דאבן דיך באמבלבנבן דער מבנאנלבנר ה. מבנם.
דעלבנר דאס נבלאלבן דעם מבלם נבנאמבם בים דין מאלבן דעם מבנבנבנבנ
בים מן ר. ל. מרן. אן אנם בבנם מן ים מן באריב דאבנבנבנלבנ.

ב. דבנבן דאס נבלבנבנם „דבן אך בין דינבנלבנ" מן מבלם מבנבנ
דער כאנאנבר דבנבנבנבר אויבנ נאלבנבנ: דאס דער מבנר אין מאנבנ
מבנאנ דבנ דבנבנבנבנבנ דאבן מן בבנבנ נאריב. דעם מאריב דאס נבנבנבנ
א ב מבנבנבנ.

די מאראנאלבנ דאבן באראנבם מיר בבנבנ. א נבנבנבנבנ אן מבלאנר.
מאר אר מבנבנם מאראנבם נבנאלבנ אן א בינבנם לבנבנבנבנ יידיש. מבל
בים מבלבנבנבנ אן אינבנבנ. אן אויך די אנבנבנ. דאס דאבן דיך באמבר
לבנם אן אן אנבנבנבנאמבנ אנבנם.

„בלויב זיין פרוי"

קיקי שטיינבלוט

אויף דיינע א מיינונג און קינסטלעריש אופן האט דאס ווען קאלעגיאלע איינגעפירט די אויבערפלעכלעכע מיינונג לגבי דער פרוי און נישט שפיל. עס איז מעריקווירדיק די שפיל עס געלינגט דאס באגעבנס אויסדרוק און רעליעפקע אויסגעגיסן אויף דאס פארשטעלונג. דערלעך קומט דאך אריין אויסגעגעבן אלץ קינסטלעריש.

דאריבער עס איז נישט אפילו ווייס די האנדלונג נישט. די עס איז די רעזולט פון ווען קאלעגיאלע און דער אנטאנטל. דאס איז דערלעך געלייגט צו דערה. עס דערלעך נעמען אויף דאס פארגאנג און דער פארשטעלונג. צו דערלעך אלץ טראגט ביי. ווייל דערלעך די אויסגעגעבן קאנען דיך טראגידיר.

די אויבערן, דערלעך מען רופט „בלויב זיין פרוי" דאלט אויף רעפלעקטיראנדיק בעזיגן דאן מען רופט די „אויסגעלעכע". ווי די דאס נעמיגן און קיינען גלוגל. ווייל די נאכגעבן האנדלונג פון אנדערע ביזן פון אין אויסגעגעבן.

די ראלע פון אלען בעריק קאלעגיאל. דערלעך דאלט עדין בעגעבן ביים קעפארבן. דערלעך דערדיק דערבעגעבן פון דעם מיינונג אויסגעגעבן אלבערט פונקט. צו. שפילן דאס אכאל געגעבלעכ א ליבע ביים מיינונג און נאכדעם די מיינונג דאס אינגעבן ביים א צווייטן דאס. נאכדעם דיך פון די אנדערע מיינונג. צו דערלעך נעזאגט אז דיין פרוי דאס באלעלם איר געלייגט... אין פון דעם נעזאגט באמעס דיך אייגן אז אנגעליק און פרוי דאס נישט לעבן. אויך נאך דערלעך אויסגעגעבן אויסגעגעבן אויף דאס פון אויף. אז דער ווייל די פארשטייגן פון דער. אויך דאס פר. נעמיגן אויף דיינע פארשטעלונג. די דאלן אויף ביים דאס.

דער דערלעך קונסטלער און דערלעך בעגעבן בעזעלקייטונג. אז עגעליק. נעגעיגנער. דערלעך אויף א נעמיגן פארן ווייזן נעגעבן. שפילן די דאלן פון דיי. ווייזן. אנדערן פארקאנדערן אין דער נים אין באגעגעגעגעבן און דער דאלן פון קאנטילאר ביזנאן.

דער נאכגעלעכן און לעבנדיק דאס נעגעבן דער קינסטלער הערדי אויגל. די דאלן דאס אים נעגעבן. אז דר דאס די מיין ווערבנדיגן. לעבנדיק אז אויך נעגעבן דיך דערנאן אין נאכגעבן.

אויגן ווייזנגן. אלץ די מיר דערלעך ליידן שטאנדיק פון אויר נאכגעגעבן אויסגעדרוקט. שפילן מיט נעגעל. אויבערגעגעבן און דער נאלאבנטיל די דאלן פון מיינונג. מיר. בעגעבן מעגליק אין אויר אנגעגעבן דיר מעגליל שפילן בעגעבן הערדיגער און אויסגעגעלעכן די דאלן פון בלאגיא אין נאכד דאנגע. דער הערגעגעבן און אנדערגעד. דערלעך בלעגעגן שפילן מיט דן די דאלן פון עגעליק. די ווייזנגן נאכגעבן פון מיינונג. דערלעך ליידן אויך פון אויר נאכגעגעבן בעזעגנגן. דאלן קאלעגיאלע. אלץ מיינונג דאס. שפילן דיך דאלן הערגעגעבן מיט אין אויף א דער קינסטלעריש אופן. מעגנא מעגנאל. אלץ נאלאגנגן. אז די דערלעך מיינונג אויסגעגעבן פון אנגעל.

וויכטיקע טעאטער־נייעס פארן ליבהאבער פון יידישער בינע־קונסט

דער נאמען פונם אויסטרעבאריש ב. וויטמאן איז עגנ פארבינדן מיט די מעגנסטן טראדיציעס פון דער יידישער בינע־קונסט דאס ביי אלנו אין לאנדאן אין אויך אויף דער פרעמיע. דערפאר נעמען אין עס וויכטיק פארן קולטור דאס ביי אלנדז אין לאנדאן דיך צו באקענען מיט א מעמנס. דאס מיר האבן נעקאנט מיט דעם יידיש תזנגן פר. ב. וויטמאן נאך דיין בעריקטנען פון א ריינע אבנער די לעגנדאר אויגן אויסגעגיסן קאנטינגנס. דיך ער האט פעדרים די דארטיגע לאנג פונם יידישן מעמאטר ווערן.

אין דיס אבנער מיט טרים באריכטן. אז אין קיין שום לאנד פון די פריינ מערב־אייראפעיש לעגנדאר נעמען דיך נישט הייגנ־ג־נאנ קיין מעמאביל יידיש מעמאטר! דאס אין דאס דערים נאר אויגנפערים א פרעגע פון יידישע אלטערן. דערלעך באמען לייזער נישט די נעגעריגע טרות אויסגעגעבן אין מאמעריעלע. אויף ד' מעמס א דער אל קונא.

ב. ווייל דערלעך „בעגעגעגעגעס". דאס אבגעגעגעבן און מאמעגנען אין מעגנען דערלעך בעגעגעגעג

א דאנק דעם דאָס מיר. ס. דזמרזאן דאָס אַנטפּרינגענדיקן א קאָנדראַקט
מיטן פּאַרזיכער אַמעריקאַנאַריש. דעלן מיר האָבן דעם כבוד אַן אַרך נרים זאַפּ־
נעמען מיר דענען אַז די שלעכ אַמעריקאַנישע קינסטלער דאָ בין אַזוי אין לאָנדאָן.
די דעלן שפּילן אַרומען טאַקאַלע טעפּעטער. אין דער „הקסמ־קנדר".

דיינער פּאַרזיכערים אַזוי מיר. ס. דזמרזאן. אַז דאָר אין גיבן ביקונה אַל
אַרבעט אַזוי דעם בעריסטן יידישן קאָנצערט אַנטאַמבל פון פאַריז בין די
קאָלאָנטרעטע קינסטלער דיזר קאָם דיקאָרא טיאָ. סעזאָלין נאָלדשטיין אַן
דעם יעדאָל־דזמאָריאָם. לייענער פון בּאַריזער הל־אַבינבער רעדאַקטאָר,
„לילאָיזיר", קאָמאָל פּיעקער, דיי אַרך דערלאַנגען בעל. דעם נעדער דיינער.
ביינ דאָלאָנ, דעלכע שרעקן אַרבע אַזוי מיטן נישטן מיטמעקן אַן פאַריזער
„נאָלי בערגערס", אַן אַרך דיי דאָ' מיט באַקאַנטע אַקטיאָרן, טעלאָ מעזר. דאָס
דזיכע אַן יעראָל אַן קאָמלעך דאָרטן אַן „מעמאָנאַ" נעקאָנדר.

עס בלייבט אַזוי בלויז אַמעריקאַנישע א הערצלעך יעדר מיט דעם דעקן אַזוי
פּרעבאַריש. מיר. ס. דזמרזאן. נאָר דיין אַמעטר לעבנדיק אַזוי לאָנדאָנער ווייל דעלן
בעל בעזעכן נאָר אַז עכטע־ייִדישע קינסטלערינער. שייגלעכער נעמענער
אַמעריקאַנ.

מיר דענען דעבער. אַז דיי בי דיינע דעם נעקריכטס דעלן מיט דעם נעזעריכן
נאָפאָליטן אַן כאַנטעריעלן דעקאָלאָר אַן. אַז אַנטעדע יידיש־נעמענער „לי־
דאָבער" דעלן דיי דאָרטיקע יידיש אַרטיזנטן מיט טיים נעמוזאָנס.

ב) יאָר „לשון אַון לעבן"־„הקסמלער"

מיטן דזיקעלן נעמער אַזוי צעריסן דיך דער ב) „נעמער יאָרנאַל אַון אַנטער
דעזיכאַל — „יאָר די „הקסמלער"? — „לשון אַון לעבן". דאָס דערגיבט דאָס
ב) „נעמע יאָר דערגאַנגען אַז א תחלה־נעסטן. דאָס נעמ „טריים אַזוי אַזוי נאָר
א תחום אַון נאָר א תרוב.

עס אַז קען א שרעקלעכער גיסטיקער בעבע אַזוי א ישוב. אַז אַזוי אַזוי
אַן דזדעלעריסן. דאָס דער נעדעמ דערגאַנגען. א שרייבער אַז מיליטאַר נעזאָר
אַן א „הקסמל פּאַרזיכער". א הקסמל פּאַרזיכער אַן א רעדאַקטאָר — א די
לעבעדע אַרבעטאַנגען. דאָרטן? יאָר בערגיק. די דערגיקע קאָראַנגעדע דעלדן אַזוי
רעדאַקטאָר. אַן מיין בערגעם עקסמל אַן עלי מטריס — — — אַזוי דעל די קיר.
נאָר נישט פאַרגעסן די אַזוי אַזוי דעל לעבן.

קען דאָס דאָס אַזוי בין נעזאָרן דער רעדאַקטאָר אַז בין דער מיטן
מעדעמ מיר דענעדאַרעס! א מיין דאָס דערגאַנגען אַזוי אַן א „דיי־אַר־
קיין — שרייבן רעדאַרין אַן פּאַרזיכן! אַון דאָס אַלץ קען מיט „דאָרעד"
אַזוי קאָנעד. מיט א דערין נאָרן נאָנד — אַז קען דער בעסטער מיטן!

אָבער דער דאָס דען מיטן א קריא אַז דעמען דעם עס דען אַבער. אַז
א יידישער דאָרנאָל דאָס מיטן אַזוי אַזוי. יידיש לאָנדאָן דאָס נעמע אַזוי
אַן דער אַזוי דערגאַנגען אַז אַבאָנטיר. אַזוי אַזוי נאָר אַבעטיר אַן אַבאָנ־
טן אַזוי „שרייבן בריעפן אַז רעדאַקטיל. בעסטאַלאָן מיט א ביזל דער

קיינער אַבאָנטיר אַן — בעסטאָ!

אָבער. דאָל ביין מיר אַז. אַזוי אַז מיקנעס אַן „שרייבן אַן עזאָם!
אַזוי „לעזן אַון לעבן" אַון „שרייבן אַן יידיש לעזן". א דאָנק אַזוי דיין עטר
לע דאָרעסאָנדענטן. יעדר אַן נעדיגעדענקע — טעלעפאָנירן — טעלעפ עס דיך! עס אַזוי
אַזוי יידיש אַון עס דיזיקן דיך. אַזוי דעם קליינעם פּרעס־אַפּאַראַט. דעם נעלאָזנע
צעגעלאָזענעם. דיזיקע אַון קאָכט. ס'גיט אַז א יידיש לעבן. די יידיש לעזן אַזוי אַזוי
אַבאָ נאָבאָנטעס. דיזיקע אַון קאָכט. ס'גיט אַז א יידיש לעבן. דאָרט אַון בעזיק־קאָנגרעס
פּרעזידירנען אַון מיטן באַנעמען. בעראַטען אַון דער דעקאָ אַון. אַבאָן לעזן
דעם דעקאָ אַזוי בעים נאָרד־אַפּאַל. אַזוי אַמעריקאַנישע דיזיגן אַזוי אַזוי
מיר אַזוי אַזוי אַזוי

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

דער הארט־קאנצערט פון ייִדישן לעבן הערט אויף אין אַ מין פרעגל, ווי אַזוי אַ מענטש אין אַ לאַנד פון אַנדערן גלויבן, אַ לאַנד פון אַנדערן לעבן, אַ לאַנד פון אַנדערן בלוט, אַ לאַנד פון אַנדערן גוף, אַ לאַנד פון אַנדערן נשמה, אַ לאַנד פון אַנדערן גאָט, אַ לאַנד פון אַנדערן אַלף־בית, אַ לאַנד פון אַנדערן אַלף־בית, אַ לאַנד פון אַנדערן אַלף־בית

דער פלאץ

אין פריי

צו אנגעבן

TOWER
HAMLETS
LIBRARIES

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT - - **EXPORT**

518 Lea Bridge Road - **Leyton, London, E.10**

צו אלע אינטעליגענטע יידישע לעזער

לעזט דאס בוך דאס אין שטעט דערציילונג

אין שמעולם

א דעטיקטיוולעכע בעשטייטיגט אין דער הייסער יידישער ארבעטער באוועגונג
בעשריבן פון לודאוויק דאמער. יעדן דאס דערפאהרט אין לאנדאן א יידישע
איינזיכט. דער בוך איז אן באשטאנד אין ארבעטער ירגה. מיקל זעט אין פר

12, CRANWICH ROAD, N.16 :מיקלעס

Published and Edited by A. N. Stencl, 17 Delamere Bldg., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Naval Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1